

CRUCIFIXUS ET RESURREXIT

Muziek waar
het hart van
gaat zingen

7

Delen 17 en 18 uit de *Mis in b-klein (Hohe Messe)*, BWV 232
Bach, Johann Sebastian (1685 – 1750)

The Monteverdi Choir
The English Concert
John Eliot Gardiner

*Crucifixus etiam pro nobis
sub Pontio Pilato,
passus et sepultus est.*

*Die ook voor ons gekruisigd is
onder Pontius Pilatus,
geleden heeft en begraven is.*

*Et resurrexit tertia die
secundum scripturas;
et ascendit in coelum,
sedet ad dexteram Dei patris,
et iterum venturus est cum gloria
judicare vivos et mortuos,
cujus regni non erit finis.*

*En op de derde dag is opgestaan
zoals de Schriften het beschrijven, en
naar de hemel is gevaren en zit ter
rechterzijde van God de Vader, en in
heerlijkheid zal terugkomen om te
oordelen de levenden en de doden,
aan wiens rijk geen einde komt.*

Bij de lijdensmuziek van Bach denken we in de eerste plaats aan het grootse werk, de *Matthäus Passion* en ook aan de *Johannes Passion*. Ze zijn schitterend.

Maar toen ik voor het eerst de delen 17 en 18 uit de *Hohe Messe* van Bach hoorde, was ik zeer onder de indruk van de schoonheid en ongekende intensiviteit van deze muziek. Hoe kan schrijnender het lijden in muziek tot uitdrukking worden gebracht en hoe kan aangrijpender de intense vreugde en opwinding over de opstanding en de verwachting van Gods rijk bezongen worden? Helaas heb ik deze delen van de *Hohe Messe* pas laat in mijn leven ontdekt, want wat is me daardoor een ongekende muzikale rijkdom ten deel gevallen.

In het kerkelijke Credo neemt de tekst over het lijden van Jezus een centrale plaats in. Dat is ook het geval in de *Hohe Messe* van Bach. Het Crucifixus als middendeel vormt het centrum.

Dit deel bestaat uit een reeks variaties op een liefst 12 (!) keer herhaalde basmelodie van vier maten. Daarboven zingt het koor zijn hoogst expressieve zinnen in een reeks van ongekend schrijnende dissonanten. Luister naar de koorklank bij het woord *crucifixus*. Na die twaalf keer verandert de melodie van de bassen. De fluiten en violen zwijgen.

Het koor zingt ijzingwekkend a capella een reeks duistere akkoorden: voor de laatste keer klinkt bijna fluisterend het *et sepultus est*. Dan is er nog slechts de stilte van het graf.

Maar die duurt slechts heel kort, want dan barst het koor – zonder enig voorspel – in een ongekende jubel uit: *Et surrexit*.

De drie zinnen over de opstanding, hemelvaart, het hemelse domein en het rijk waaraan geen einde zal komen, kennen allemaal dezelfde muzikale thema's. Een groot contrast vormt echter de strofe *et iterum venturus est* over de terugkeer van Christus voor het Laatste Oordeel. Bach gebruikt dan één zangstem, de bas(sen), waardoor deze woorden als een profetische proclamatie klinken.

Anders dan in de Passiemuziek, die eindigt met de begrafenis van Jezus, zijn in de *Hohe Messe* de kruisiging en opstanding met elkaar verbonden. En hoe!